

Espoon oikeusaputoimisto
yleinen edunvalvonta

06.04.2011

Oikeusministeriö
oikeusministerio@om.fi

Lausuntopyyntönnö 14.3.2011

EDUNVALVONNAN OSTOPALVELUT OIKEUSAPUTOIMISTOISSA

Espoon oikeusaputoimisto esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa.

Pidämme työryhmän kannanottoa oikeana siitä, että edunvalvontapalvelut tulisi tuottaa pääsääntöisesti valtion oikeusaputoimistoissa.

Valtion tuottavuusohjelmaa toteutettaessa tulisi huomiota kiinnittää taloudellisuuteen. Mietinnössä on selvitetty tilastoin toteutuneen kustannustason olevan valtion oman toiminnan osalta taloudellisempaa kuin ulkoistettu palvelun tuottaminen. Sen vuoksi esitetyt perustelut määräykselle ulkoistaa toimintaa ja vähentää henkilöstövuosia tuottavuusohjelman nimissä ovat kestäättömiä.

Pidämme työryhmän tavoin kuitenkin mahdollisena ostopalveluihin siirtymistä pääasiassa silloin, kun välimatka päämiesten luota oikeusaputoimistoon tulee liian pitkäksi. Oikeusaputoimistojen toimipaikkaverkostoa on viime vuosina supistettu. Ostopalvelut tulisi mielestämme kyseeseen lähinnä haja-asutusalueilla, sillä olisi päämiehen edun mukaista, että hänen kotipaikkakunnallaan olisi palvelua saatavissa ostopalveluyrittäjän tarjoamana.. Muissa tapauksissa toimistoille määrättyjen henkilöstövähennysten toteuttaminen/ päämiesten osittainen kilpailuttaminen ostopalveluyrittäjille saattaa lähinnä lisätä toimiston toimintojen haavoittuvuutta. Henkilökunnan vähentyessä vaihtoehdot toimiston kehittämiseksi, tehtävien järjestelyille, lomien sijaistuksille lähinnä vaikeutuvat. Näin luodaan edellytyksiä vaatia yhä enemmän tai koko toiminnan ulkoistamista.

Mietinnössä tuodaan esiin huoli edunvalvonnan henkilökunnan jaksamisesta ja heidän epävarmuutensa virkasuhteiden jatkumisesta. Tämä huoli tulee ottaa vakavasti. Keskustelua ostopalveluihin turvautumisesta on käyty jo pitkään. Pitämällä tilanne näinkin pitkään avoimena ollaan jo vahingoitettu oikeusministeriön työnantajakuva.

Espoon oikeusaputoimiston yleinen edunvalvontayksikkö käy valitettavalla tavalla esimerkiksi tällä hetkellä toteutuneesta työnantajapolitiikasta. Toimistoon on kaupungin ja valtion aikana palkattu koulutettua ja ammattitaitoista henkilökuntaa. Henkilökunta (14,5 hvt 2011) on ollut motivoitunutta kehittämään toimintaa valtion otettua edunvalvontatehtävä hoitaakseen. Kuitenkin viime ja tämän vuoden aikana viisi ammattitaitoista ja koulutettua työntekijää on irtisanoutunut ja siirtynyt pois alalta. Pidetyissä lähtökeskusteluissa nousi esiin vahvimpana kritiikki ministeriön noudattamaa työnantajapolitiikkaa kohtaan. Se koettiin pouk-

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 42 02101 Espoo	Itätuulentie 1 02100 Espoo	0100 86375 010 365 2300	010 365 2309	espoo.edunvalvonta@oikeus.fi

koilevaksi eikä sitä pidetty luotettavana. Jatkuvien muutosten koettiin estävän toiminnan kehittämistyön, sillä rekrytoinnit ja uusien työntekijöiden perehdyttäminen kuluttaa esimiesresurssien lisäksi koko koko henkilöstöä. Puutteeksi koettiin lakimiesten keskuudessa myös se, ettei alalle ole saatu toistaiseksi pätevyyssehtoja.

Myös rekrytoitaessa määräaikaista työntekijöitä on tänä keväänä jouduttu huomaamaan, ettei valtion päätöstyötä koeta työmarkkinoilla kovin kiinnostavaksi pääkaupunkiseudulla, jossa töitä on tarjolla muilla aloilla melko hyvin. On osoittautunut melko hankalaksi löytää ammattitaitoisia, sitoutuvaa ja motivoitunutta työntekijää alle vuoden kestäviin määräaikaisiin tehtäviin.

Yhdymme työryhmän käsitykseen siitä, että toiminnan kehittämisen, suunnittelun, ja työntekijöiden jaksamisen kannalta epävarmuuden tilaa ei saa enää jatkaa. Tilanteessa ei voida jäädä odottamaan työryhmän esittämällä tavalla tuotantotapojen uutta vertailua vuonna 2015 noudattamalla siihen asti nyt toteutettua työnantajapolitiikkaa, vaan määräaikaiset virat tulee vakinaistaa täksi vuodeksi määrätyn henkilöstövähennyksen toteuttamisen jälkeen. Tilanne tulee saada rauhoitettua ja vakiinnutettua.

Toiminnan kehittäminen on vasta pääsemässä alkuun edunvalvonnan 1.1.2009 tapahtuneen valtiolle siirtämisen jälkeen. Sitä henkilökunta on odottanut ja toivonut. Kuitenkin jatkuvan myllerryksen aiheuttama riski on, että vain välttämätön perustyö pystytään hoitamaan. Käsityksemme on kuitenkin se, että juuri toiminnan kehittämisellä (esim. työtehtävien järjestelyt, uudet toimintatavat, henkilökuntarakenteen kehittäminen, omaisuuden kirjanpitoarvojen tarkastaminen) voitaisiin toimintaa oikeusaputoimistoissakin vielä tehostaa vielä. Yhtenä seikkana olisi mielestämme edunvalvontayksiköiden optimaalisen toimintakoon tarkastelut henkilö- ja päämiesmääriä vasten.

Päämiehen kuuleminen

Mietinnössä ei oteta suoranaisesti kantaa siihen, tulisiko päämiestä kuulla, kun edunvalvontaa ollaan siirtämässä ostopalveluyrittäjälle. Mietinnön sivulla 36 todetaan, että "mikäli päämies priorisoi ostopalvelut tai oikeusaputoimiston edunvalvontatyön, hän ei voi tehdä valintaa näiden välillä".

Mielestämme päämiehen edun mukaista kuitenkin on, että häntä kuullaan, jos hänen omaisuutensa ja asioidensa hoitaminen siirretään oikeusaputoimiston ulkopuoliselle yrittäjälle. Käsityksemme mukaan päämiehen mahdollisesti aiemmin antaman suostumuksen ei voitaisi automaattisesti katsoa ulottuvan ostopalveluyrittäjän tarjoamaan palveluun. Kyseessä on taloudellisessa mielessä toimintakyvyttömiä henkilöiden omaisuuden ja asioiden hoitamisesta ja valtion tulee suojella heidän etujaan. Päämiehen ja virkamiehenä toimivan edunvalvojan välille on syntynyt luottamussuhde. Päämiesten suostuessa edunvalvontaan perusteena on ollut virkamiestyönä tehtävä edunvalvonta. He ovat myös voineet luottaa siihen, että edunvalvontatoimistossa löytyy riittävää juridista ja taloudellista asiantuntemusta heidän asioidensa hoitamiseen. Kysymys on päämiehen perusoikeuksista. Edunvalvonnalla on liittymäkohta paitsi päämiehen varallisuuteen ja taloudellisten asioiden hoitamiseen niin myös sitä kautta hänen henkilönsä vaikuttaviin seikkoihin kuten esim. asumiseen ja terveydenhoitoon. Tulla kuulluksi on pääsääntö ja perusoikeus. Julkista valtaa ei voida käyttää yksipuolisesti. Kts. Suomen perustuslaki 21 § 2 mom. Sekä EIS 6.1 artiklassa että KP-sopimuksen 14.1 artiklassa jokaiselle taattu oikeus rehelliseen ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin edellyttää, että asianosaiselle on todellinen oikeus tulla kuulluksi ja mahdollisuus osallistua oman asiansa käsittelyyn. Myös Euroopan unionin perusoikeusasiakirja 41 artikla. Vrt. laki holhoustoimesta 43 §, 73 §, 74 § ja 81 §. Lisäksi HLL 34 § ja OK 31:1 2 kohta (tuomiovirhe).

Ostopalveluhankinnan toteuttaminen

Pidämme esitettyä aikataulua liian tiukkana ottaen huomioon, että hankinnan suunnittelu ja toteuttaminen joudutaan tekemään muun työn ohella. On vaarana, ettei asiaan pystytä suuren työmäärän takia paneutumaan tarpeellisissa määrin.

Itse substanssityön kohdalla on toimistomme tämänhetkisestä vaikeasta resurssitilanteesta johtuen se riski, että ulkoistettavat päämiestehtävät ovat vajavaisesti hoidettuja ja että siirto-tilanteessa 1.1.2012 ei olisi mahdollista tehdä päätöstilejä määräajassa.

Myös jatkossa ostopalveluiden oikeusaputoimistoissa tapahtuvalle valvonnalle tulee varata muun johtamistyön ja substanssityön rinnalle riittävät resurssit.

Espoossa 6.4.2011

Sari Elomaa-Siren
johtava yleinen edunvalvoja

Berndt Helin
johtava julkinen edunvalvoja